

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН СІЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕНІКАЎ БЕЛАРУСІ, КІРАЎНІЦТВА ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАЎ БССР, МІНІСТЭРСТВА КІНЕМАТАГРАФІІ БССР
І КАМІТЭТА ПА СПРАВАХ КУЛЬТУРНА-АСВЕТНЫХ УСТАНОЎ ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАЎ БССР

№ 16 (663)

Субота, 17 красавіка 1948 года.

Цана 50 кап.

Дастойна сустранем вялікую гадавіну

Пройдзе некалькі месяцаў, і ўвесь наш народ урачыста будзе адзначаць вялікую гістарычную падзею — 30-годдзе з дня ўтварэння Беларускай Совецкай Соцыялістычнай Рэспублікі.

Дзень гэты, — 1-га студзеня 1919 года, — залатымі літарамі высечаны на скаржыхалы гісторыі вызваленчай барацьбы беларускага народа за свабоду і нацыянальна-дзяржаўную самастойнасць. Ён назаўсёды захавася і выйшаў народнай, як пачатак новай эпохі, якая адкрыла, дзякуючы Кастрычніцкай рэвалюцыі і братняй дапамозе вялікага рускага народа, сапраўды залаты век у жыцці працоўных мас Беларусі.

Упершыню за сваю шматпакутлівую гісторыю беларускі народ атрымаў у 1919 годзе з рук Леніна і Сталіна — стваральнікаў БССР — сваю дзяржаўнасць і выйшаў на шырокія прасторы эканамічнага і культурнага развіцця. Надзвычайна змені адбыліся ў жыцці народа за гадзі совецкай улады. Яны ў корані змянілі аблічча былой адсталай, забітай і загнанай украіны царызма і ператварылі БССР у рэспубліку магутнай індустрыі і перадавой, калектыўнай гаспадаркі. Гэты гіганцкі скачок наперад аказаўся магчымым толькі ў нашай краіне, дзякуючы дзяйсненню ленінска-сталінскіх ідэй, жываворчай сілы совецкага ладу, дружбе народаў нашай Радзімы.

Імяна дзякуючы партыі Леніна — Сталіна, яе штодзённым клопатам аб дабрабыце совецкіх людзей, беларускі народ стаў тым, чым ён з'яўляецца сёння: роўным сярод роўных у дружнай сям'і ўсіх працоўных Совецкага Саюза, а БССР — перадавой індустрыяльна-калгаснай рэспублікай з магутнай матэрыяльна-тэхнічнай базай і шырока развітай культурай — нацыянальнай па форме і сацыялістычнай па зместу.

Нама больш высокароднай, узнёслай задачы для беларускіх пісьменнікаў і мастакоў, як увасабленне велічных спраў народа ў творах усіх відаў і жанраў літаратуры і мастацтва.

На самой справе, якое мноства рознастайнасць тэм і сюжэтаў, сапраўды пэтычнага матэрыяла дзе наша рэчаіснасць, кожны яе дзень. Колькі іх застаецца пакуль што жыццё не кранутымі, не пераплаўленымі ў высокамастацкай творы — раманы і апавесці, пэмы і п'есы, манументальныя скульптуры і карціны!

Герой нашых дзён, гэта — перадавы совецкі чалавек прамысловасці, сельскай гаспадаркі, навукі, культуры і тэхнікі. Наватар і шчыры патрыёт, ён няспынна памнажае ба-

гаці і славу сваёй Радзімы. Змяняючы навакольны свет, ён змяняе, разам з тым, і сваю ўласную прыроду, робіцца не тым, кім быў раней. Яго высокароднае маральна-духоўнае аблічча, што трансфармавалася ў працэсе барацьбы за сацыялізм, яго патрыятычны подзвігі ў імя росквіту Радзімы чакуюць свайго таленавітага, высокамастацкага і глыбока-ідэйнага увасаблення ў творах літаратуры і мастацтва.

Наш народ — народ-герой. Ён стварае пад кіраўніцтвам большэвіцкай партыі новы, камуністычны свет. Ён з'яўляецца носьбітам вышэйшай, сацыялістычнай свядомасці і выражае законную гордасць справамі сваіх рук. Ён не толькі шчыра захапляецца веліччу і прыгажосцю новага, збудаванага ім корпусу трактарнага або аўтамабільнага заводаў, павелічэннем машынага парка МТС або ростам урэджайнасці калгасных палёў, павышэннем вытворчасці фабрык і заводаў, — ён таксама шчыра радуецца кожнаму добраму раману, апавесці, карціне і скульптуры, у якіх праўдзіва, па-майстэрску адлюстраваны пафас і героіка нашых творчых дзён. І ён іх чакае.

Больш таго. Веліч нашых дзён, матэрыяльная сіла сацыялістычнай рэчаіснасці, светлае духоўнае аблічча совецкага чалавека-творцы, — усё гэта не ўзніка раптам, а з'яўляецца складаным працэсам барацьбы за камунізм, барацьбы з усімі цяжкасцямі, унутранымі і знешнімі ворагамі, якіх перамог наш народ. Таму зусім натуральна зацікаўленасць мінулым, гісторыяй барацьбы за перамогу сацыялізму. Гістарычны лёс беларускага народа быў вырашаны ў вялікія дні Кастрычніка, але далейшая барацьба за пролетарскую рэвалюцыю працягвалася на нашай зямлі з цэлай зграяй унутраных і знешніх ворагаў.

Вось чаму тэма Кастрычніка на Беларусі па-ранейшаму застаецца актуальнай, тым больш напярэдадні 30-годдзя БССР.

Насустрач гэтаму дню народ наш ідзе з вялікімі, сапраўды выдатнымі вынікамі. Ён унёс значны ўклад у справу барацьбы супроць нямецкіх захопнікаў на франтах Вялікай Айчыннай вайны і ў партызанскай барацьбе. Ён гераічна змагаецца пад кіраўніцтвам большэвіцкай партыі за аднаўленне і далейшы рост народнай гаспадаркі і росквіт культуры ў пасляваенны перыяд. Яго сярня вартыя твораў майстроў літаратуры і мастацтва. І ў нас павінны з'явіцца — і з'явіцца! — вялікія раманы і апавесці, п'есы, пэмы і манументальныя творы выяўленчага мастацтва аб выдатных совецкіх людзях, аб іх самаадданай барацьбе за сацыялізм, за совецкую ўладу.

Вялікім аўтарытэтам сярод чытачоў карыстаецца Калінкавіцкая раённая бібліятэка. Яе кніжныя паліцы налічваюць звыш 7000 тамоў кніг палітычнай, мастацкай і навуковай літаратуры. У бібліятэцы ёсць поўныя зборы твораў А. Пушкіна, М. Лермантава, Н. Гогаля, В. Бялінскага, І. Тургенева, Л. Талстога, М. Горкага, А. Чэхава.

Пры Шэрашоўскім раённым ДOME культуры, Брэсцкай вобласці, працуе гурток мастацкай самадзейнасці, якім кіруе В. Сокалаў. Нядаўна сіламі гуртка была паказана

публікацыйная свята спеваў. У ім прымуць удзел 60.000 чалавек. Да свята спеваў у Рызе адкрыецца рэспубліканская выстаўка прыкладнага і выяўленчага перадавага мастацтва.

Прамова таварыша І. В. Сталіна на абедзе ў чэсць Фінляндскай Урадавай Дэлегацыі 7 красавіка 1948 года

Я хацеў бы сказаць некалькі слоў аб значэнні падпісанага ўчора Дагавору дружбы і ўзаемнай дапамогі паміж Совецкім Саюзам і Фінляндіяй. Гэты Дагавор змяняе сабой паварот у адносінах паміж нашымі краінамі. Вядома, што на працягу 150 год у адносінах паміж Расіяй і Фінляндіяй існавала ўзаемнае недавер'е. Фіны адносіліся з недавер'ем да рускіх, а рускія — да фінаў. З совецкага боку ў мінулым была спроба разбіць недавер'е, якое існавала паміж рускімі і фінамі. Гэта было тады, калі Ленін у 1917 годзе аб'явіў незалежнасць Фінляндыі. Гэта быў выдатны акт з пункту гледжання гісторыі. Але, на жаль, гэтым не было зламана недавер'е, — недавер'е асталося недавер'ем. У выніку паміж намі было дзве вайны. Я хацеў бы, каб ад доўгага перыяда ўзаемнага недавер'я, на працягу якога мы двойчы ваявалі адзін з другім, мы перайшлі да новага перыяда ў нашых адносінах, — да перыяда ўзаемнага давер'я. Трэба, каб заключаны намі Дагавор зламаў гэтае недавер'е і стварыў новую базу для адносінаў паміж нашымі народамі, і каб ён азначыў вялікі паварот у адносінах паміж двума краінамі ў бок давер'я і дружбы.

Трэба, каб гэта было добра зразумета не толькі тымі, хто прысутнічае ў гэтай залі, але і тымі, хто знаходзіцца па-за гэтай залай, як у Фінляндыі, так і ў Совецкім Саюзе.

Нельга думаць, што недавер'е паміж народамі можна ліквідаваць адразу. Хутка гэтага не зробіш. На працягу доўгага часу астаюцца перажыты недавер'я, хвасты, для ліквідацыі якіх трэба многа працаваць і змагацца, каб стварыць традыцыі ўзаемнай дружбы паміж СССР і Фінляндіяй, зрабіўшы гэтыя традыцыі трывалымі.

Дагаворы бываюць роўнапраўныя і няроўнапраўныя. Совецка-Фінляндскі Дагавор ёсць роўнапраўны Дагавор, бо ён заключаны на аснове поўнага роўнапраўя бакоў.

Многія не вераць, што могуць быць роўнапраўнымі адносіны паміж вялікай і малой нацыямі. Але мы, совецкія людзі, лічым, што такія адносіны могуць і павінны быць. Совецкія людзі лічаць, што кожная нацыя, — усёроўна — вялікая або малая, — мае свае якасны асаблівасці, сваю спецыфіку, якая належыць толькі ёй і якой няма ў другіх нацый. Гэтыя асаблівасці з'яўляюцца

тым укладам, які ўносіць кожная нацыя ў агульную скарбніцу сусветнай культуры і дапаўняе яе, узбагачае яе. У гэтым сэнсе ўсе нацыі — малыя, і вялікія — знаходзяцца ў аднолькавым становішчы, і кожная нацыя роўназначна ўсякай другой нацыі.

Таму совецкія людзі лічаць, што Фінляндія, хоць яна і з'яўляецца малой краінай, выступае ў гэтым Дагаворы як роўнапраўны бок у адносінах да Совецкага Саюза.

Не многа знойдзеца палітычных дзеячоў вялікіх дзяржаў, якія б разглядалі малыя нацыі як роўнапраўныя з вялікімі нацыямі. Большасць іх глядзіць на малыя нацыі зверху, звыска. Яны не супраць пайсці часам на аднабоковую гарантыю для малых нацый. Але гэтыя дзеячы, наогул кажучы, не ідуць на заключэнне роўнапраўных дагавораў з малымі нацыямі, таму што не лічаць малыя нацыі сваімі партнёрамі.

Я падмаю тост за Совецка-Фінляндскі Дагавор за той паварот да лепшага ў адносінах паміж нашымі краінамі, які змяняе сабой гэты Дагавор.

Па Совецкай Беларусі

ДОМ КУЛЬТУРЫ ДА ВЕСНАВОЙ СЯЎБЫ

Пры Свіцлавіцкім ДOME культуры, Гомельскай вобласці, створана на перыяд сяўбы агітбрыгада. У склад яе ўваходзяць лектары, прапагандысты раёна і канцэртная група.

Удзельнікі агітбрыгады выехалі ў калгасы раёна для правядзення з калгаснікамі дакладаў і гутарак. Пасля дакладаў і гутарак будзе выступаць канцэртная група.

У Гродзенскім гістарычным музеі

Гродзенскі гістарычны музей набыў шмат цікавых літаратурных матэрыялаў. Сярод іх: кніжкі Янкі Купалы, асобныя нумары беларускай газеты «Наша ніва», а шэраг, якія выдаваліся яшчэ пры жыцці аўтараў, выданні беларускай

анімацыйнай літаратуры, першае пэмы наладзіў лекцыю па правядзенні Янкі Купалы, асобныя нумары беларускай газеты «Наша ніва», а таксама рукапісы твораў многіх беларускіх пісьменнікаў.

ЛЕПШАЯ ХАТА-ЧЫТАЛЬНЯ РАЁНА

Добрай работай вызначаецца ў Горыцкім раёне, Магілёўскай вобласці, Каменская хата-чытальня. Загадчык яе т. Петраўчанка добра наладзіў лекцыю па правядзенні ў хата-чытальні было прычэпана 14 лекцый і дакладаў па розных тэмах.

У бібліятэцы наладжана калектыўная чытка лепшых твораў совецкіх пісьменнікаў. Напярэдадні веснавой сяўбы значна ўзмацніла сваю дзейнасць агітбрыгада хаты-чытальні. У складзе агітбрыгады — 10 чалавек. Яны часта выязджаюць у калгасы для правядзення гутарак і дакладаў. Пры хата-чытальні працуюць гурткі мастацкай самадзейнасці.

Добрая работа бібліятэкі

Пры бібліятэцы працуе літаратурны гурток, якім кіруе настаўнік тав. Русілка. Удзельнікі гуртка праводзяць з чытачамі дыспуты на літаратурныя тэмы. Нядаўна праведзена з чытачамі абмеркаванне кнігі Б. Пялявога «Аповесць аб сапраўдным чалавеку». У ім прынялі ўдзел 40 чалавек.

Бібліятэка адкрыла ў калгасах сем сваіх філіялаў.

(Наш кар.)

„Рускае пытанне“ на сельскай сцэне

Пры Шэрашоўскім раённым ДOME культуры, Брэсцкай вобласці, працуе гурток мастацкай самадзейнасці, якім кіруе В. Сокалаў. Нядаўна сіламі гуртка была паказана

сялянам вёскі Сухаполь п'есы К. Сіманова «Рускае пытанне». У перыяд веснавой сяўбы гэтую п'есу гурток паказаў таксама сялянам вёскі Мурава і Бель Лясок.

Першы з'езд Беларускага Тэатральнага Аб'яднання

Паседжанне, прысвечанае памяці А. Н. Астроўскага

12 красавіка ў памяшканні Беларускага Дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Я. Купалы адбылося адкрыццё з'езда Беларускага Тэатральнага Аб'яднання.

З'езд адкрыла народная артыстка СССР і БССР Л. Александровская. За сталом прэзідыума сакратар ЦК КП(б)У М. Т. Гаўчук, намеснік старшын «Совета Міністраў БССР А. П. Эльман, начальнік Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Совеце Міністраў БССР П. Ліотаровіч, Л. Александровская, П. Малчанав, Л. Літвінаў, І. Ждановіч, Б. Платонаў, Л. Рахленка, Ул. Уладзімеркі, М. Дзянісаў, М. Лынькоў, К. Крапіва, Я. Рамановіч, П. Кавалеў, М. Горцаў, Ул. Стэльмах і інш.

Пад бурны воплескі абраецца ганаровы прэзідыум у складзе Палітбюро ЦК ВКП(б) на чале з лютым правядыром народаў Вялікім Сталіным.

Сваё першае паседжанне з'езд сумесна з Саюзам совецкіх пісьменнікаў і грамадскімі арганізацыямі сталіцы прысвечыў памяці выдатнага рускага драматурга А. Н. Астроўскага ў сувязі з 125-годдзем з дня яго нараджэння.

З дакладам аб творчасці А. Н. Астроўскага выступіў Я. Рамановіч. Дакладчык гаворыць аб вялікім значэнні літаратурнай спадчыны драматурга, якая спрыяла хуткаму росту рускага тэатральнага мастацтва. На творах А. Н. Астроўскага выхоўваліся лепшыя рускія і беларускія акторы і драматургі. Многія творы пісьменніка ставяцца на сцэнах усіх рэспубліканскіх і абласных тэатраў. А. Н. Астроўскі — народны пісьменнік. Яго творчасць глыбока рэалістычная і блізка народу.

Пасля даклада сіламі артыстаў Беларускага Дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Я. Купалы была паказана прысутным п'еса А. Н. Астроўскага «Ваўкі і авечкі» ў перакладзе К. Крапіва.

Памяці вялікага рускага драматурга

Літаратурны вечар, прысвечаны 125-годдзю з дня нараджэння вялікага рускага драматурга А. Н. Астроўскага, адбыўся ў Мазырскім настаўніцкім інстытуце. З дакладам аб творчым спадку і літаратурнай спадчыне драматурга выступілі студэнты літфака тт. Канавад, Сямітка, Зайчык.

Пасля дакладаў сіламі студэнтаў былі паказаны сцэны з камедыі «Без віны вінаватыя».

Літаратурнае аб'яднанне ў Віцебску

Гэтымі днямі беларускія пісьменнікі А. Вяльвіч, К. Губарэвіч, А. Бурдэль і М. Аўрамчык наведалі горад Віцебск.

Пісьменнікі выступілі перад студэнтамі і навукавымі супрацоўнікамі педагогічнага, настаўніцкага, медыцынскага і ветэрынарнага інстытутаў, а таксама перад удзельнікамі абласной канфэрэнцыі настаўнікаў.

Ажыўлена прайшла сустрэча пісьменнікаў з літаратурнай моладдзю

ЛАУРЭАТЫ СТАЛІНСКІХ ПРЭМІЙ

Н. Я. Вірта

Максім Танк

Ф. І. Панфёраў

Б. А. Галін

В. І. Костыаеў

Б. М. Кербабееў

А. У. Сафронаў

А. ЭЛЬМАН

Аб некаторых задачах Саюза савецкіх мастакоў Беларусі

Да Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі выяўленчае беларускае мастацтва мільніла было замкнутым, хаця і да рэвалюцыі лепшыя дэмакратычныя і перадавыя мастакі Беларусі заўсёды чэрпалі патрабаванне з жыватворчай крыніцы рускага рэалістычнага жывапісу.

Пасля перамогі Кастрычніка выяўленчае мастацтва маладой савецкай Беларусі выйшла на шырокую дарогу развіцця і пад кіраўніцтвам большыцкай партыі і савецкай дзяржавы пераадолела нацыянальную абмежаванасць і замкнёнасць, прычым гэтае пераадоленне адбывалася ва ўмовах жорсткай барацьбы супроць звыклых ворагаў беларускага народа — буржуазных нацыяналістаў, што імкнуліся адарваць беларускае мастацтва ад савецкага мастацтва. Беларускае мастацтва, нацыянальнае на форме, а'яўляецца глыбока сацыялістычным па выхадзе свайго зместа.

Для беларускіх савецкіх мастакоў у аднолькавай меры дарагія як тэмы з жыцця роднага беларускага народа, так і з жыцця ўсёй народна-вількага Савецкага Саюза.

Дзякуючы клопатам і ўвазе з боку нашай партыі і таварыша Сталіна, дзякуючы братняй дапамозе з боку рускага савецкага выяўленчага мастацтва, выяўленчае мастацтва БССР за 30 год савецкай улады дамаглося вялікіх творчых поспехаў.

Беларускіх выяўленчае мастацтва можа ганарыцца народнымі мастакамі Беларусі — Вялікімі-Бірулем і скульптарам Азуграм, мастакамі Зайчанам, Ахрэмчыкам, Ціркоў, Гаўрыленкам, Кудэрнічам, Красоўскім, Паўлюскім, Касмачовым; скульптарам — Керзіным, Бембелем, Глебавым і многімі другімі.

Восенню 1947 года ў Маскве была арганізавана Усеаюзная выстаўка выяўленчага мастацтва, прысвечаная 30-годдзю савецкай улады. На гэтай выстаўцы было паказана каля 40 работ беларускіх мастакоў і скульптараў. Гэта сведчыць аб тым, што беларускае мастацтва выйшла на ўсеагульную арэну.

Аднак, трэба адзначыць і недахопы ў рабоце беларускіх савецкіх мастакоў і Саюза савецкіх мастакоў БССР, ускрытых на другім з'ездзе Саюза савецкіх мастакоў БССР.

Трэба цвёрда памятаць, што Пастава ЦК ВКП(б) аб оперы Мураўёва «Вялікая дружба», якая з усёй яснасцю і паўнотай ускрыла анты-народныя фармалістычныя памылкі ў творчасці пасобных савецкіх кампазітараў, а'яўляецца сур'ёзным папярэджаннем і некаторым беларускім мастакам. Пасобныя элементы фармадзіма былі ў работах таварышоў Красоўскага, Тарасікава і іншых.

Добры мастак Касмачоў у сваёй цікавай карціне «Ленін у Разліве», апісваючы прыроду Фінляндіі, намаляваў фон настолькі неэстэтычна, што карціна ў некаторай ступені, калі-б т. Касмачоў не перапрацаваў, страціла-б свайго рэалістычнага характар і набыла-б сімвалічны выгляд.

Здолны гомельскі мастак т. Шаўчэнка ў сваёй карціне «Адпачынак у калгасе» занадта захпіўся паказам нячэрпага сонечнага святла, якое ператварылася ў нейкую самамэту, у выніку ў карціне атрымалася як-бы

два планы, прытым адарваным адзін ад другога. З аднаго боку — калгаснікі, у мэтак паказу якіх, уласна, і была напісана гэтая карціна, а з другога боку — сонечнае святло, якое набывае ў карціне нейкую самастойную і непатрабную ролю. Гэтае святло адцягвае ўвагу глядача ад асноўнай ідэі карціны. Уласна кажучы, фармалізм і пачынаецца з таго, што мастак, забываючы аб ідэйным змесце карціны, на першы план высоўвае форму, ігру святла, ценяў, фарбаў і тонаў. Мастаку Шаўчэнку трэба ўлічыць свае памылкі.

Нам неабходна развіваць і далей удасканальваць савецкае выяўленчае мастацтва, прасякнутае духам сацыялістычнага рэалізму. Трэба таксама вучыцца на лепшых узорах рускага класічнага жывапісу. Рэлін, Піроў, Сурыкаў, Левітан і іншыя выдатныя рускія мастакі, што стварылі незвычайныя карціны з рускага жыцця, заўсёды адрозніваліся не толькі сваім высокім мастацкім майстэрствам, але таксама і вялікай ідэйнасцю. Узяць хоць-бы карціну Рэліна «Не чакалі». Гэтая невядомая карціна паказвае зварот палітычнага звышпаказу да дому з царскай турмы. Якое багацце думак абуджае гэтая карціна!

Так, успомнім карціну Левітана «Уладзімірка», што паказвае вядомыя рускія старыя тракт, па якому ішлі ў Сібір ссылаемыя царскім урадам рэвалюцыянеры. Гэты твор сам па сабе невядомы, але па зместу глыбока ідэйны.

Беларускім савецкім мастакам трэба вучыцца майстэрству ў лепшых рускіх савецкіх мастакоў. Трэба самым настойлівым чынам змагацца супроць усялякіх праў фармалізму ў рабоце нашых мастакоў.

Дзякуючы недахопам у дзейнасці старога кіраўніцтва Праўлення Саюза савецкіх мастакоў БССР, у Саюзе не было разгорнута сапраўднай крытыкі і самакрытыкі, не было неабходных творчых умоў, якія-б садзейнічалі далейшаму росту творчасці старых мастакоў і росту маладых. Праўленне Саюза зняважліва ставілася да палітычнай і прафесійнай вучобы маладых мастакоў, і, асабліва, да тых, што працуюць у абласных і раёнах.

Трэба спадзявацца, што новы склад Праўлення Саюза мастакоў, выбраны на другім з'ездзе, здолее па-большэйшаму ліквідаваць усе гэтыя недахопы.

Мы набліжаемся да выдатнай даты — 30-годдзя Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі. Да 30-годдзя БССР будзе адкрыта выстаўка савецкага выяўленчага мастацтва Беларусі, дзе шырока павінны быць прадстаўлены лепшыя работы па жывапісу, скульптуры, графіцы, тэатральнаму дэкарацыйнаму мастацтву і прыкладнаму мастацтву.

Трэба заклікаць беларускіх савецкіх мастакоў, каб яны мабілізавалі ўсе свае творчыя парывы і сілы. Трэба заклікаць іх, каб яны галоўнай сваёй задачай сталі стварэнне выдатных вобразаў савецкіх людзей — будаўнікоў камуністычнага грамадства.

Трэба выказаць упэўненасць, што савецкае выяўленчае мастацтва БССР здолее даць беларускаму народу і народам усёй савецкай краіны новыя, вартыя нашай сацыялістычнай эпохі творы мастацтва.

За дзейсную дапамогу маладым аўтарам (Па старонках неапублікаванага)

Шмат лістоў пачынаючых аўтараў паступае ў рэдакцыю газеты. Тут мы маем і вершы, і байкі, і нарысы, і творы больш буйных жанраў.

Звычайна найбольшую даніну маладыя аўтары аддаюць вершам. Амаль пад кожным з іх прылісана, прыкладна, такая просьба: «Прашу хутчэй надрукаваць мой твор, або ўказаць на яго недахопы».

Вось аб гэтых недахопах патрэба гаварыць па-сур'ёзнаму.

Тыя недахопы ў нашай паэзіі, аб якіх гаварыў у сваім дакладзе на рэспубліканскім сходзе пісьменнікаў Аркадзь Куляшоў, у поўнай меры стасуюцца і да творчасці пачынаючых.

Перш-на-перш, трэба адзначыць літаратурны, бо яна больш за ўсё перашкаджае творчаму росту маладых аўтараў. Яны бярэць за ўзоры творы класікаў і, успрымаючы іх павярхоўна, імкнуцца напісаць іх новым зместам. Маладыя аўтары трапляюць у палон не ўласцівых ім настроў і вобразаў.

Так атрымаўся ў Н. Сіроткі з вершам «Осень». Пачынаецца верш такімі словамі: «Осень пришла, поля опустели...» А далей пад уплывам Някрасава, маюцца сумныя, асірацелы пейзаж. Здаўляе тое, што Н. Сіротка, жывучы ў вёсцы, не ўбачыў розніцы паміж пейзажам часоў Някрасава і сучасным пейзажам новай сацыялістычнай вёскі.

Тут справа не толькі ў ведах, але і ў назіральнасці, якая так неабходна для пісьменніка. Гэтай назіральнасці, таксама, як і пачуцця новага, няма ў Н. Сіроткі. Ён становіцца на шлях механічнага пераймання настроў Някрасава.

Здолны пачынаючы пэнт Н. Цялічка (г. Кобрин) у вершы «Дар'я» піша аб аднаўленні. Дэмабілізаваныя воіны будуць новы дом на папалішчы для Апанаскі Дарі. У вершы не адчуваецца пасляваеннае часоў. Да стукі тавараў, да візгату піла дадаецца «грустны зван гітары».

Наўрад ці пачынаючы гэтую гітару на будаўніцтве. І пейзаж і вобразы ў вершы Н. Цялічкі ідуць не ад жыцця, а ад літаратуры. Такія-ж хібы маюцца і ў другіх яго вершах. Падобных прыкладаў можна прывесці многа і з твораў іншых пачынаючых аўтараў.

Нярадка можна сустрэць наўвесь маладога, неспрактыкаванага аўтара адрозніць галоўнае ад другараднага, наўвесь зразумець і раскрыць сутнасць з'яў нашай сацыялістычнай рэальнасці, што абдыняе верш, робіць яго расцягнутым, нудным. Часта вершы не маюць не толькі закончанага фарму, але і выразнай думкі. Пэнт губляецца ў дробязях.

Асабліва часта такія хібы наглядна ў вершах П. Ждановіча, І. Шуцько, Н. Шаўцова, В. Зыблева і другіх.

П. Ждановіч дасядае штодзень на 5—6 вершаў на працягу ўсяго доўгага часу. Але ніводнага перша не гаварыць на той прычыне, што яго сэрца, недапрацаванае, яго верш «Вёска Саснянка» расцягнуты на пяць старонак. Каб паказаць, што ў вёсцы Саснянкі Загарэлася электрычнасць і заважыла радыё, пэнт падае гісторыю вёскі ад часу паншчыны. Ён піша, як «над зігзагамі ракі, заступіўшыся лясамі, спада вёска Саснянка».

Далей ідзе апісанне, як над гэтым курганам «встры спяваюць бясконыя гімны, калышучы траву, плачучы вяршы». Тут занадта многа зораў, слёз, траў, але вобраз ваіны няма. Капоўшый верш пэнт спрабуе расказаць аб крываваых баях, у якіх загінуў савецкі воін. Але гэты канцоўка прышчэплена штурчана.

Верш распадаецца на дзве часткі, у ім занадта многа паўтараў, невыразных эпітэтаў, слабых рыфмаў, нахалтат «прырода—гаротна», «бай—сваё» і г. д. Аўтар не справіўся з тэмай, звярнуў увагу на другарадныя рэчы, таму твор атрымаўся слабым, залішне расцягнутым.

Сярод дасланых у рэдакцыю вершаў ёсць значная колькасць такіх, якія сведчаць аб бясспрэчных здольнасцях аўтараў. Сюды можна аднесці 17-гадавага вучня сёмага класа Будаўнянскай няпоўнай сярэдняй школы С. Гаўрусёва, І. Муравейкі, А. Паціна, Д. Гасева,

Н. Науменкі, М. Даніленкі, К. Савічкі і іншых.

Сялян Гаўрусёў смела бярэцца за тэму, ён валодае надзвычайным мастацкім густам, удумваецца ў сутнасць з'яў і падае, умее прасякнуць свой верш адзінай думкай. У вершах яго ёсць свежыя, цікавыя вобразы. Сведчаннем гэтага можа паслужыць верш «Клён», надрукаваны ў нашай газеце, а таксама вершы «Компас», «Ключ» і другія. С. Гаўрусёву патрэбна дапамога сталых майстроў мастацкага слова, бо ў апошніх дасланых ім вершах адчуваецца налёг той-жа самай літаратурнасці. Ад гэтай небяспекі патрэбна свечасова паярэдзіць пачынаючага пэнта, накіраваць яго творчасць па правільным кірунку.

Вершы І. Муравейкі, напісаныя добрай паэтычнай мовай, радуць сваёй неспрэчнасцю і шчырасцю. Але часам І. Муравейка, захваляючыся знешнімі з'яўамі, не раскрывае галоўнага («У кузні»).

Кірыл Савічкі дасядае і вершы і прозу. Трэба адзначыць, што працяжны творы яго ўдаюцца лепш, чым вершаваныя. Вершы яго занадта схематычныя і агульныя.

Тут мы не назвалі яшчэ многіх пачынаючых аўтараў, якія дасядаюць свае творы ў рэдакцыю. Але недахопы, аб якіх гаварылася вышэй, характэрны і для ўсіх астатніх таварышоў.

Адны толькі пісьмовыя кансультацыі з рэдакцыі і габінета маладога аўтара не могуць поўнасна забяспечыць паспяховы рост і фармаванне пачынаючых пісьменнікаў. Патрэбна жывая сувязь. Тут вялікую ролю павінны адыграць абласныя філіі Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі, а там, дзе іх няма, — літаратурны аб'яднанні пры рэдакцыях абласных газет.

Абласныя філіі і літаб'яднанні павінны ператварыцца ў штабы па разгорнутай літаратурнай руху на перыферыі. Яны ў першую чаргу павінны зацікавіцца творчасцю пачынаючых пісьменнікаў сваіх абласцей і аказаць ім творчую дапамогу.

Добры прыклад у гэтых адносінах падае Магілёўская філія і абласная газета «За Радзіму». Там цікавацца маладымі пісьменнікамі. У газеце «За Радзіму» нярэдка можна сустрэць літаратурна старонкі з твораў мясцовых аўтараў. У Брэсце, у Гомелі, у Гродні таксама нагляднае некаторае ажыццэнне літаратурнага жыцця. Горш абстаіць справа ў Бабруйскай, Полацкай і Палескай абласцях, дзе мала цікавацца творчасцю пачынаючых пісьменнікаў, не разгортваюць літаратурны рух. У Мазыры да гэтага часу не створана літаратурнае аб'яднанне пры рэдакцыі абласной газеты «Большыя Палессы».

Саюз савецкіх пісьменнікаў БССР павінен дапамагчы стварэнню ў абласцях літаратурных аб'яднанняў, аказаць кваліфікаваную дапамогу пачынаючым аўтарам. Літаратурнае моладзь, — гэта наша будучыня. Яна патрабуе да сябе сур'ёзнай увагі. Аб гэтым патрэбна памятаць камісіі па рабоце з маладымі аўтарамі, якая яшчэ ў мінулым годзе створана пры Саюзе савецкіх пісьменнікаў Беларусі і да гэтага часу не разгарнула сваю работу.

Далей ідзе апісанне, як над гэтым курганам «встры спяваюць бясконыя гімны, калышучы траву, плачучы вяршы». Тут занадта многа зораў, слёз, траў, але вобраз ваіны няма. Капоўшый верш пэнт спрабуе расказаць аб крываваых баях, у якіх загінуў савецкі воін. Але гэты канцоўка прышчэплена штурчана.

Верш распадаецца на дзве часткі, у ім занадта многа паўтараў, невыразных эпітэтаў, слабых рыфмаў, нахалтат «прырода—гаротна», «бай—сваё» і г. д. Аўтар не справіўся з тэмай, звярнуў увагу на другарадныя рэчы, таму твор атрымаўся слабым, залішне расцягнутым.

Сярод дасланых у рэдакцыю вершаў ёсць значная колькасць такіх, якія сведчаць аб бясспрэчных здольнасцях аўтараў. Сюды можна аднесці 17-гадавага вучня сёмага класа Будаўнянскай няпоўнай сярэдняй школы С. Гаўрусёва, І. Муравейкі, А. Паціна, Д. Гасева,

Н. Науменкі, М. Даніленкі, К. Савічкі і іншых.

Сялян Гаўрусёў смела бярэцца за тэму, ён валодае надзвычайным мастацкім густам, удумваецца ў сутнасць з'яў і падае, умее прасякнуць свой верш адзінай думкай. У вершах яго ёсць свежыя, цікавыя вобразы. Сведчаннем гэтага можа паслужыць верш «Клён», надрукаваны ў нашай газеце, а таксама вершы «Компас», «Ключ» і другія. С. Гаўрусёву патрэбна дапамога сталых майстроў мастацкага слова, бо ў апошніх дасланых ім вершах адчуваецца налёг той-жа самай літаратурнасці. Ад гэтай небяспекі патрэбна свечасова паярэдзіць пачынаючага пэнта, накіраваць яго творчасць па правільным кірунку.

Вершы І. Муравейкі, напісаныя добрай паэтычнай мовай, радуць сваёй неспрэчнасцю і шчырасцю. Але часам І. Муравейка, захваляючыся знешнімі з'яўамі, не раскрывае галоўнага («У кузні»).

Кірыл Савічкі дасядае і вершы і прозу. Трэба адзначыць, што працяжны творы яго ўдаюцца лепш, чым вершаваныя. Вершы яго занадта схематычныя і агульныя.

Тут мы не назвалі яшчэ многіх пачынаючых аўтараў, якія дасядаюць свае творы ў рэдакцыю. Але недахопы, аб якіх гаварылася вышэй, характэрны і для ўсіх астатніх таварышоў.

Адны толькі пісьмовыя кансультацыі з рэдакцыі і габінета маладога аўтара не могуць поўнасна забяспечыць паспяховы рост і фармаванне пачынаючых пісьменнікаў. Патрэбна жывая сувязь. Тут вялікую ролю павінны адыграць абласныя філіі Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі, а там, дзе іх няма, — літаратурны аб'яднанні пры рэдакцыях абласных газет.

Абласныя філіі і літаб'яднанні павінны ператварыцца ў штабы па разгорнутай літаратурнай руху на перыферыі. Яны ў першую чаргу павінны зацікавіцца творчасцю пачынаючых пісьменнікаў сваіх абласцей і аказаць ім творчую дапамогу.

Добры прыклад у гэтых адносінах падае Магілёўская філія і абласная газета «За Радзіму». Там цікавацца маладымі пісьменнікамі. У газеце «За Радзіму» нярэдка можна сустрэць літаратурна старонкі з твораў мясцовых аўтараў. У Брэсце, у Гомелі, у Гродні таксама нагляднае некаторае ажыццэнне літаратурнага жыцця. Горш абстаіць справа ў Бабруйскай, Полацкай і Палескай абласцях, дзе мала цікавацца творчасцю пачынаючых пісьменнікаў, не разгортваюць літаратурны рух. У Мазыры да гэтага часу не створана літаратурнае аб'яднанне пры рэдакцыі абласной газеты «Большыя Палессы».

Саюз савецкіх пісьменнікаў БССР павінен дапамагчы стварэнню ў абласцях літаратурных аб'яднанняў, аказаць кваліфікаваную дапамогу пачынаючым аўтарам. Літаратурнае моладзь, — гэта наша будучыня. Яна патрабуе да сябе сур'ёзнай увагі. Аб гэтым патрэбна памятаць камісіі па рабоце з маладымі аўтарамі, якая яшчэ ў мінулым годзе створана пры Саюзе савецкіх пісьменнікаў Беларусі і да гэтага часу не разгарнула сваю работу.

Н. Науменкі, М. Даніленкі, К. Савічкі і іншых.

Сялян Гаўрусёў смела бярэцца за тэму, ён валодае надзвычайным мастацкім густам, удумваецца ў сутнасць з'яў і падае, умее прасякнуць свой верш адзінай думкай. У вершах яго ёсць свежыя, цікавыя вобразы. Сведчаннем гэтага можа паслужыць верш «Клён», надрукаваны ў нашай газеце, а таксама вершы «Компас», «Ключ» і другія. С. Гаўрусёву патрэбна дапамога сталых майстроў мастацкага слова, бо ў апошніх дасланых ім вершах адчуваецца налёг той-жа самай літаратурнасці. Ад гэтай небяспекі патрэбна свечасова паярэдзіць пачынаючага пэнта, накіраваць яго творчасць па правільным кірунку.

Вершы І. Муравейкі, напісаныя добрай паэтычнай мовай, радуць сваёй неспрэчнасцю і шчырасцю. Але часам І. Муравейка, захваляючыся знешнімі з'яўамі, не раскрывае галоўнага («У кузні»).

Кірыл Савічкі дасядае і вершы і прозу. Трэба адзначыць, што працяжны творы яго ўдаюцца лепш, чым вершаваныя. Вершы яго занадта схематычныя і агульныя.

Тут мы не назвалі яшчэ многіх пачынаючых аўтараў, якія дасядаюць свае творы ў рэдакцыю. Але недахопы, аб якіх гаварылася вышэй, характэрны і для ўсіх астатніх таварышоў.

Адны толькі пісьмовыя кансультацыі з рэдакцыі і габінета маладога аўтара не могуць поўнасна забяспечыць паспяховы рост і фармаванне пачынаючых пісьменнікаў. Патрэбна жывая сувязь. Тут вялікую ролю павінны адыграць абласныя філіі Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі, а там, дзе іх няма, — літаратурны аб'яднанні пры рэдакцыях абласных газет.

Абласныя філіі і літаб'яднанні павінны ператварыцца ў штабы па разгорнутай літаратурнай руху на перыферыі. Яны ў першую чаргу павінны зацікавіцца творчасцю пачынаючых пісьменнікаў сваіх абласцей і аказаць ім творчую дапамогу.

Добры прыклад у гэтых адносінах падае Магілёўская філія і абласная газета «За Радзіму». Там цікавацца маладымі пісьменнікамі. У газеце «За Радзіму» нярэдка можна сустрэць літаратурна старонкі з твораў мясцовых аўтараў. У Брэсце, у Гомелі, у Гродні таксама нагляднае некаторае ажыццэнне літаратурнага жыцця. Горш абстаіць справа ў Бабруйскай, Полацкай і Палескай абласцях, дзе мала цікавацца творчасцю пачынаючых пісьменнікаў, не разгортваюць літаратурны рух. У Мазыры да гэтага часу не створана літаратурнае аб'яднанне пры рэдакцыі абласной газеты «Большыя Палессы».

Саюз савецкіх пісьменнікаў БССР павінен дапамагчы стварэнню ў абласцях літаратурных аб'яднанняў, аказаць кваліфікаваную дапамогу пачынаючым аўтарам. Літаратурнае моладзь, — гэта наша будучыня. Яна патрабуе да сябе сур'ёзнай увагі. Аб гэтым патрэбна памятаць камісіі па рабоце з маладымі аўтарамі, якая яшчэ ў мінулым годзе створана пры Саюзе савецкіх пісьменнікаў Беларусі і да гэтага часу не разгарнула сваю работу.

Далей ідзе апісанне, як над гэтым курганам «встры спяваюць бясконыя гімны, калышучы траву, плачучы вяршы». Тут занадта многа зораў, слёз, траў, але вобраз ваіны няма. Капоўшый верш пэнт спрабуе расказаць аб крываваых баях, у якіх загінуў савецкі воін. Але гэты канцоўка прышчэплена штурчана.

Верш распадаецца на дзве часткі, у ім занадта многа паўтараў, невыразных эпітэтаў, слабых рыфмаў, нахалтат «прырода—гаротна», «бай—сваё» і г. д. Аўтар не справіўся з тэмай, звярнуў увагу на другарадныя рэчы, таму твор атрымаўся слабым, залішне расцягнутым.

Сярод дасланых у рэдакцыю вершаў ёсць значная колькасць такіх, якія сведчаць аб бясспрэчных здольнасцях аўтараў. Сюды можна аднесці 17-гадавага вучня сёмага класа Будаўнянскай няпоўнай сярэдняй школы С. Гаўрусёва, І. Муравейкі, А. Паціна, Д. Гасева,

Н. Науменкі, М. Даніленкі, К. Савічкі і іншых.

Сялян Гаўрусёў смела бярэцца за тэму, ён валодае надзвычайным мастацкім густам, удумваецца ў сутнасць з'яў і падае, умее прасякнуць свой верш адзінай думкай. У вершах яго ёсць свежыя, цікавыя вобразы. Сведчаннем гэтага можа паслужыць верш «Клён», надрукаваны ў нашай газеце, а таксама вершы «Компас», «Ключ» і другія. С. Гаўрусёву патрэбна дапамога сталых майстроў мастацкага слова, бо ў апошніх дасланых ім вершах адчуваецца налёг той-жа самай літаратурнасці. Ад гэтай небяспекі патрэбна свечасова паярэдзіць пачынаючага пэнта, накіраваць яго творчасць па правільным кірунку.

Вершы І. Муравейкі, напісаныя добрай паэтычнай мовай, радуць сваёй неспрэчнасцю і шчырасцю. Але часам І. Муравейка, захваляючыся знешнімі з'яўамі, не раскрывае галоўнага («У кузні»).

Кірыл Савічкі дасядае і вершы і прозу. Трэба адзначыць, што працяжны творы яго ўдаюцца лепш, чым вершаваныя. Вершы яго занадта схематычныя і агульныя.

Тут мы не назвалі яшчэ многіх пачынаючых аўтараў, якія дасядаюць свае творы ў рэдакцыю. Але недахопы, аб якіх гаварылася вышэй, характэрны і для ўсіх астатніх таварышоў.

Адны толькі пісьмовыя кансультацыі з рэдакцыі і габінета маладога аўтара не могуць поўнасна забяспечыць паспяховы рост і фармаванне пачынаючых пісьменнікаў. Патрэбна жывая сувязь. Тут вялікую ролю павінны адыграць абласныя філіі Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі, а там, дзе іх няма, — літаратурны аб'яднанні пры рэдакцыях абласных газет.

Абласныя філіі і літаб'яднанні павінны ператварыцца ў штабы па разгорнутай літаратурнай руху на перыферыі. Яны ў першую чаргу павінны зацікавіцца творчасцю пачынаючых пісьменнікаў сваіх абласцей і аказаць ім творчую дапамогу.

Добры прыклад у гэтых адносінах падае Магілёўская філія і абласная газета «За Радзіму». Там цікавацца маладымі пісьменнікамі. У газеце «За Радзіму» нярэдка можна сустрэць літаратурна старонкі з твораў мясцовых аўтараў. У Брэсце, у Гомелі, у Гродні таксама нагляднае некаторае ажыццэнне літаратурнага жыцця. Горш абстаіць справа ў Бабруйскай, Полацкай і Палескай абласцях, дзе мала цікавацца творчасцю пачынаючых пісьменнікаў, не разгортваюць літаратурны рух. У Мазыры да гэтага часу не створана літаратурнае аб'яднанне пры рэдакцыі абласной газеты «Большыя Палессы».

Саюз савецкіх пісьменнікаў БССР павінен дапамагчы стварэнню ў абласцях літаратурных аб'яднанняў, аказаць кваліфікаваную дапамогу пачынаючым аўтарам. Літаратурнае моладзь, — гэта наша будучыня. Яна патрабуе да сябе сур'ёзнай увагі. Аб гэтым патрэбна памятаць камісіі па рабоце з маладымі аўтарамі, якая яшчэ ў мінулым годзе створана пры Саюзе савецкіх пісьменнікаў Беларусі і да гэтага часу не разгарнула сваю работу.

У Саюзе савецкіх пісьменнікаў БССР

Адбылося чарговае паседжанне сакратарыята Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР, якое разгледзела пад пытанні па выданню твораў беларускай літаратуры на рускай мове і мовах народаў СССР.

Сакратарыят заслухаў паведамленне П. Броўкі і зашпэрдыў змест анталогіі беларускай паэзіі, якую мяркуецца выдаць у Дзяр

ЛАУРАТЫ СТАЛІНСКІХ ПРЭМІЙ

А. М. Якабсон

Б. С. Мейлах

Б. С. Рамашоў

Мірзо Турсун-Заде

В. Ф. Аўдзееў

М. В. Нечкіна

Н. Н. Міхайлаў

Шырокія гарызонты

Вершы Максіма Танка пасляваеннага перыяда аб'яднаны ў зборнік «Каб ведалі», за які яму ў красавіку гэтага года прысуджана Сталінская прэмія.

У вершах са зборніка «Каб ведалі», як і ў ранейшых творах паэта, гучыць маладосць, сіла, натхненне. Праўда, вайна паклала на ўспрыняцце паэта нававольнага сваю пячатку, але ад гэтага паэзія Танка набыла яшчэ большую сталасць і мудрую скандэсаннасць.

Галоўнае, што мы адчуваем у творах паэта — гэта шырокі палітычны гарызонт, цікавасць да ўсіх бакоў жыцця, якім жыве наша Радзіма. Ён з пачуццём вялікага, але стрыманага болю, з пачуццём безмежнай гордаці піша аб нашых байцах, што абаранялі брэсцкую крэпасць («У Брэсце»), Максім Танк кажа, што падзвіг узяў іх нават над смерцю, якая, пачынаючы іх мужнасцю, у страху адступіла перад імі. Вершам патрыятычнай Радзімы, няўрымсліва майстру Максіму Танку цікава ведаць і па-свойму асветліць многія бакі сучаснага і мінулага жыцця сваёй краіны, а таксама другіх народаў. Ён звяртаецца да вобраза народнага самародка «Люцыяна Таполя, незвычайнага майстра «багароба», які, аднак, «выразаў апосталаў, пракоўваў больш падобных да сялян смаргонскіх, да вілейскіх, лясарубаў, рыбакоў, а двух пяці мядзельскіх Сцяпана з Харытонам... выразаў у постаці анёлаў».

Але Максім Танк выразна кажа, што Люцыян Таполя быў не толькі майстрам-свавольнікам. Ён укладваў у свае творы пэўны сацыяльны сэнс. Вось як выглядалі вобразы паноў: «Ірад меў шляхецкі ўбор і хітры твар лісіцы і бізун у руках, якім батожку мужыкоў».

І вось пачалося зацятае і доўгае змаганне паміж вольным, як вецер, вясёлым багаторамом Люцыянам Таполем і біскупам Семашкам, якога мастацтва Таполя, ўршце, зьяваў у магілу. Люцыян Таполя доўга наводзіў жах на паноў і служкаў рэлігіі. Ён вучыў людзей свайму майстэрству, а таму не памёр, а здаваў сабе працяг жыцця ў творчасці народа. І як ні шукалі яго — стражнікі, манахі, езуіты — не маглі знайсці.

Бо ў народзе, Як ў бары прадвечным, Дзе ты знойдзеш дрва, ад якога Шум вясня пачаўся, Дзе ты знойдзеш?

Вобраз вольнага, моцнага, дасціпнага таленавітага чалавека — асноўны вобраз Максіма Танка. Таму яго і зацікавіла аблічча славацкага паўстанца Яносіка, які намалюваў ім у вершы «Песня Яносіка» ў яскравых рамантычных фарбах.

У вершы «Люцыян Таполя» ёсць спроба павялічыць вобраз, можна сказаць, традыцыйную для беларускай літаратуры тэму — ролі мастака ў барацьбе з пэўнымі сіламі, з прадстаўнікамі пануючых класаў, што прыгнаты народ. Гэта асветляецца ў «Сымову музыку» Я. Коласа і другіх творах. Там мы маем глыбокае і праўдзівае асветленне постаці талента з народа, што будучы прадурны і прыгнаны панамі, усё-ж моцна ганюе іх палую сутнасць, змагаецца з імі. Вобраз, створаны Танкам, хоць і падобны на гэтыя класічныя вобразы беларускай літаратуры, але мае новыя рысы. Якія гэты рысы? Не пакута асветляе аблічча Таполя, а вясёлы інтэлект. Ён вынікае з веры ў сілы народа і ўдзямае яго над сваімі асабістымі нягодамі. Не няшчасці, што спасцілі Таполя, накіроўваючы яго на шлях барацьбы, а ўсведамленне сваёй маральнай перавагі над панамі. Ён першы кідае ім дзёркі выклік. Таполя падобны на музыку Кудліка з паэмы «Янук Саліба», але мае ў сабе рысы: большай актыўнасці і мятанікраўнасці ў дзеяннях. Да гэтай тэмы Максім Танк

Алесь КУЧАР

вяртаецца яшчэ раз у баладзе пра партызана Дубягу. Паэт стварае пэўны чыноў у суровую дзягуду пра музыку-партызана, які, ахвяруючы сваім жыццём, узрывае нямецкі штаб.

Такім чынам, у творчасці Танка — служэнне народу праз мастацтва і непасрэдна ўдзел у барацьбе як-бы зліліся ў адно. Але галоўнай у кнізе «Каб ведалі» застаецца тэма сучаснага, пасляваеннага жыцця нашай Радзімы, і тут у паэта незвычайна шырокі ахоп падзей. Яму трэба раскажаць пра першыя парасткі адбудовы ў родных сваіх мясцінах, на Мядзельшчыне, яму трэба скласці песню пра хлеб, спечаны яшчэ ў зямлянках, у першыя дні вызвалення, «хлеб, з якім паміналі паўных, сустракалі з няволі сяцёр, святкавалі перамогі нашы і будзем жыццём». Хоць у гэтым хлебе можа, кажа Танк, яшчэ ўсяго пара шчырых зярнят, бо рос ён на траншыях, але перш яго не забудзе вавек. Гэта першы хлеб пасля вызвалення з нямецкай няволі.

Час міне, Адбудуецца край, Белья ляжа на стол каравай, Але гэты наш першы хлеб...

Не забудзем вавек. З Мядзельшчыны паэт пераносіць думкай у дзіцячы дом. Тут яму трэба, ён сплюскае вочы праз усю ноч, берагачы сон дзяцей, каб у яго не ўрываўся «чорны дзень мінулы», «ці пекла Асвятліць».

І дзеці чуюць сонца ўсход — Цяпло гаючай ласкі, І гасне цень пануючых год, Перад іх новай казкай, Перад сапраўднай казкай той, Дзе з ранняга зору Шуміць дала іх зялёны сад, І жыта маладое.

Паэт не замыкаецца ў сваім вузкім коле вобразаў і тэм. Ён увесць час у асяродкі народа, там, дзе творыцца вялікая аднаўленчая работа, дзе ствараюцца новыя матэрыяльны і маральныя каштоўнасці. Ён цешыцца тым, што папашкоджаны гарматамі ў час вайны элементарны абыткі і прымае абозы з хлемам.

У Танка цудоўнае адчуванне еднасці беларускага народа з усімі народамі Савецкага Саюза. Ён гатовы па-братняму дзяліцца з імі ўсімі здабыткамі свайго краю, бо і яго народ нямае добра, і матэрыяльнага і духоўнага, атрымаў у дар ад братніх народаў.

Танк і раней усёй сваёй творчасцю свідраваў, што «шчасце з усходу». І цяпер ён гэта выяўляе ў вершы «Усходні і заходні вецер», дзе кажа, што ўсходні вецер прыносіць і волю і шчасце народам, а заходні — войны, смерць, сльзы. У вершы «Наша вясень» — адным з самых бліскучых вершаў Максіма Танка, паэт гаворыць аб сваім жаданні паслаць братнія падарункі другім народам Савецкага Саюза. Як гэты верш не падобны на верш «Павязлі цяжкі», напісаны пры праклятай буржуазна-памешчанскай польскай уладзе, якая рабавала Заходнюю Беларусь і яе багачы. Паэт зноў на вакзале. Вонкава тут як-бы тая-ж сітуацыя, што і ў вершы «Павязлі цяжкі». Але толькі вонкава. Як не падобны цяпер на той верш, што да іх прышоў нехта ў шынялі паходным, «як бацька, сеў на ўсход і стаў пытаць пра ўсё лягодна».

Пра іх жыццё, пра новы дом, Пра іх клопаты і науку... Яны адразу пазналі яго, бо гэты вобраз даратгі насяў «на баявых мядзях, на сэрцы бацька іх».

Не ведаеш восені нашай удзячнай? І не бачыш, Колькі ў кожным сяле Заліцстага лёну, ранетаў, Колькі дзён непаўторных і зорных начэй.

Дзіўных колераў неба, У лясках самацветаў І яшчэ Колькі песень! І мне іх хацелася б дужа, Каб хутэй на Урал, У Мінск, у Маскву, Ленінград Разам з самым патрэбным грузам, Іх павезлі вялікім Савецкім Саюзам.

Усюды, дзе толькі агні будаўніцтва гаралі!

Гэтае братэрскае пачуццё да другіх народаў Савецкага Саюза — самае каштоўнае ў вершы «Наша вясень».

Але ёсць тут і другі цудоўны матэрыял, праз які выяўляецца пачатак росквіту жыцця на беларускай зямлі. Раптам к вакзалу падкаціла вясёлае з цымбаламі, скрыпкай і знонам

У чаканні, калі пасажыркы надыйдуць цяжкі, У прасторным, у новым будынку вакзала,

Грузчыкі, вазакі, Пад вясёлае гране музык, З маладымі баржамі, Як на вяселлі сваім, танцавалі.

Далей паэт раскажа, што нехта з сваёй запэў жарталіваю песню старою, «нехта новую кіню, прывезеную з вайны». І вось зліцце гэтых двух струменяў надзвычай цешыць сэрца паэта. Максім Танк бачыць у гэтым радасць аднаўлення жыцця на шматпакутанай беларускай зямлі, вызваленнай пры братняй дапамозе вялікага рускага народа і другіх народаў савецкай Радзімы.

І глядзеў, ахмялеўшы ад радасці, я, Колькі трэба быдо, Шматпакутаная маці-радзіма мая, І гаючых дажджоў, І усходніх вятроў, Каб у косах явешт Неліючыя стужкі ззяялі, Каб музыкі твае Каб вясёлыя песні зайгралі, Ад якіх загучыла зямля!

Максім Танк у сваёй паэзіі пасляваеннага перыяда, вельмі яскрава кажа, адкуль чэрпаў наш народ сілы, хто кіраваў яго змаганнем, хто кіруе яго вялікай аднаўленчай работай. Гэта партыя Леніна — Сталіна, гэта вялікі правядыр народаў таварыш Сталін.

Партыя — Выправаваны ў баях карабелы, Я адна толькі нітка У тых ветразях алах, суровых, Што гісторыі подых Нясучы на сабе, Што ўзятыя па волі Правадыра-рулявога.

Вось верш «Новаселле». Дзеці, што перасяліліся з зямлянкі ў новы дом, заснулі спакойным сном у добра адбудаванай хаце. Ім сніцца, што да іх прышоў нехта ў шынялі паходным, «як бацька, сеў на ўсход і стаў пытаць пра ўсё лягодна».

Пра іх жыццё, пра новы дом, Пра іх клопаты і науку... Яны адразу пазналі яго, бо гэты вобраз даратгі насяў «на баявых мядзях, на сэрцы бацька іх».

Вершы Максіма Танка пасляваеннага часу поўны хараста і сілы. Яны прасякнуты глыбокай ідэянасцю, верай у вялікую сілу савецкага народа — народа-пераможцы.

І. ЭВЕНТАЎ

Масква адчувала надыходзячую буру. Прадчуванне вайны, чаканне вялікай гістарычнай праверкі сваіх сіл у барацьбе з ворагам жыло ў свядомасці савецкіх людзей.

Людзі, выхаваныя ў іншым свеце, баяцца буры, пабягаюць яе. Французскі камярант Морыс Ланс'е, які лічыў, што «жыццё складаецца з прыгожых вершаў і безмяцежных прыбыткаў», быў перакананы, што, калі вайна і пачнецца, дык яшчэ пойдзе дзесяці за трыдзевяць зямель ад яго камфартэльнай вільі. Думаючы пра лёс сваёй дачкі, ён прыгаварвае: «толькі-б не было буры...»

І вось яна грывнула — гэтая нябачаная наваліца, уцягнуўшы ў свой вір дзесяткі народаў. Ад Мюнхена да Дня перамогі, ад чорных дзён здрадніцтва англа-французскіх імперыялістаў справе міру да вялікай гадзіны ўрачыстасці над пераможаным ворагам, — такі дыяпазон падзей, якія ахоплівае раман Ільі Эрэнбурга «Буря».

Дзеянне рамана адбываецца ў Парыжы, Кіеве, Дайжоне, Мінску, Куйбышаве, Ліможы, Аткарску, Лондане, пад Ржэвам, Сталінград, Арлом, ва ўкраінскім мястэчку, у бюргерскіх нямецкіх гарадах, на данскіх хутарах і ў беларускіх лясах, у Асвянцкім лагэры смерці, на чыгушцы Тулуза — Парыж і ў французскіх паселішчах. «Буря» — гэта раман-эпапея, якая асветляе гіганцкі падзеі нашага стагоддзя, маючы гістарычны падзвіг свабодналюбных народаў у барацьбе з фашызмам.

У Ільі Эрэнбурга, аўтара трыццаці кніг, да гэтага часу не было твора з такім вялікім эпічным размахам, з такім мноствам характараў, з такой глыбінёй абгульчэння. Раздзелы, якія кажаўца да вайны Францыю — краіну міні-старскіх крызісаў і біржавых скандэлаў, бяспечнасці правіцеляў і мужнасці простага народа — пераклікаюцца з «Падзеннем Парыжа». Але яны атрымліваюць неабавязную дагэтуль вастрыню ў кантэксце падзей усяго шасцігоддзя еўрапейскай вайны. Старонкі

што кажаўца нацысцкую Германію — яе бюргераў і салдат, гейдэльбергскіх дацэнтаў, якія займаюцца ваеннымі грабжамі, салдацкіх фраў у тылу, — гэта першыя ў нашай літаратуры, сапраўды рэалістычныя, выкананыя з трэпнасцю і сарказмам, карціны Германіі тых год. Старонкі аб рашучых і мужных французскіх партызанах напісаны з любоўю, — яны каларытныя, прывабныя, насычаныя рамантыкай і драматызмам барацьбы.

«Буря» — патрыятычны раман, у якім пісьменнік адлюстравваў вялікі вызваленчы заслугі савецкага народа, незабыўныя прыклады самааданасці і героізму, вышукана савецкімі людзьмі на вайне.

І ў той-жа час, «Буря» — востры палітычны раман, які не толькі аналізуе прычыны еўрапейскіх падзей тых год, не толькі раскрывае сацыяльную прыроду гітарызма, але і праірае ў галіну сучасных палітычных з'яў, асветляе некаторыя бакі надзённай міжнароднай палітыкі.

На самай справе, хіба не да сённяшняга дня звернуты сумленныя думкі французскага вучонага-патрыёта: «Той, хто напісаў на сцяне «Сталінград», думаў не аб помсце, не аб рэваншы, не аб славе, не аб тых канфірэнцыях, дзе пасля вайны будуць гандляваць; ён думаў аб годнасці, аб тым, што чалавек не павінен раздаваць жалезам». І хіба не жывым малюнкам некаторых сучасных імперыялістычных настрояў з'яўляюцца разважання амерыканцаў аб «заходняй хрысціянскай цывілізацыі» ў Германіі, аб «савецкіх агрэсарах» на кантыненте, аб адмежаванні людзей «белых» ад людзей «каляровых»?

Акрамя той вялікай і адкрытай барацьбы, якая адбываецца паміж арміямі, на старонках рамана прабываецца нябачная барацьба двух ідэалогій, двух сістэм выхавання і маралі, двух структур чалавечых адносін.

Многія ніці звязваюць паміж сабой героіў рамана, выходцаў з

„Б у р а“

Францыі і Расіі. Сяргей Влахаў выконвае важнае гаспадарчае даручэнне ў Парыжы. Урадзенец Кіева, Лео Альперт, воляй лёсу закінуты ў Парыж, прыязджае на Радзіму пабачыцца з маткай і братам. У складзе французскай знішчальнай эскадрылі змагаецца пад Арлом супроць немцаў Луі Ланс'е, а ў лясах Францыі савецкія камандзіры, якія ўцяклі з палона, абаучаюць французскіх патрыётаў металам партызанскай барацьбы.

І ўсё-ж вельмі складаныя калізіі разгравваюцца пры сустрэчах людзей, якія прыйшлі з рознага свету. У доме камяранта Морыса Ланс'е Сяргей Влахаў знаёміцца з людзьмі самага рознастайнага маральнага і палітычнага складу. Тут паэт — нацыяналіст Нівель (ён-жа — служыўшы паліцэйскі чыноўнік), і мастак-эстэт Самба, і вольнадумны прафесар-антраполог Дзюма, і камуністы Лежан, Аніа Рот, і сам Ланс'е — увасабленне палітычнай бяспечнасці і прадпрымальнага разліку.

Французжанка Мадо шчыра кажа Сяргею. Ён звяртаецца на Радзіму, і яму не дае спакою гэтая «цень адмежаванага каханя». Яго думкі прасякнуты пачуццём сімпатый да французжанкі, ён, напэўна, ганаруецца ёй пасля, калі-б ведаў аб яе падзвігах у французскіх лясах. Але ў сабе, на Радзіме, ён хоча іншага шчасця — «не мары, не Парыж, падобнага на здань, не Мадо, якая блукае па алях Будонскага леса сярод золата і пелюгу, не, звычайнага шчасця, цёлага, свайго, як сад у ранку, як дзясніста...» І ён знаходзіць гэтае шчасце ў асобе дзяцінны Валі, у яе адданым каханні.

Другі эпізод. Пасля шматгадовай разлукі Лео Альперт сустракаецца са сваім братам Осіпам. Сны кіеўскага краўца, які апынуўся па розных баках граніц: Лео — няўдачлівы драматург, але прагне да золата і зольных інжынер, стаў суўладальнікам фірмы Ланс'е. Осіп — савецкі служачка-інтэлігент, якому жыццё брата здаецца «авантурным раманам...» І вось

бронябойшычка. Прыехаўшы ў калгас, ён не патрабуе для сабе адпачынку і асабітай павягі. Узбагачаны вопытам вайны, Ягор Шырокаў гатоў пачаць працоўную работу, каб высока і вольна развіваўся «родны сцяг над дахам сельсавета».

Правільна зрабіў А. Недагонаў, паказваючы, што ў часткі нашых людзей яшчэ захоўваюцца рэшткі старой, індывідуалістычнай, антыграмадскай псіхалогіі. Да такіх людзей адносіцца Андрэй Дубкоў, які хваліцца сваімі баявымі заслугамі і думае жыць пахлебнікам у калгаснай сям'і. З вялікай сілай гучыць у паэме словы Ягора Шырокава, з якімі ён звяртаецца да Андрэя Дубкова:

Войне канец, но нам не срок Пока на печку лезть. Прыгожыя малюнкы прыроды, трыпны і свежыя параўнанні, рознастайнасць рытма паэмы — то імклівага, то замаруджанага, — робяць твор А. Недагонава цікавым і высокамастацкім.

Напісаная пасля гістарычных пастаноў партыі і ўрада ад калгасаў, паэма «Сцяг над сельсаветам» — бяспрычыннае дасягненне не толькі А. Недагонава, але і ўсёй савецкай паэзіі.

М. СМОЛКІН

«Сцяг над сельсаветам» выяўляецца не толькі ў тым, што ў ёй выкарыстаны асабліва фальклорныя вобразы (вобраз казачнага «шэрага воўка») і ўжываюцца памяншальныя словы — а і ва ўдальным спалучэнні традыцыйных вобразаў з новымі, народжанымі калгаснай рэчаіснасцю. Свежа і пачуццёва гучыць у паэме добра знаёмыя па фальклору даўнія абрады сватаўства.

Сваёй паэмай А. Недагонаў прадаўжае традыцыі дэмакратычнай паэзіі Някрасава, успрынятай ім праз М. Ісакоўскага і А. Твардоўскага. Казачны матыў падарожжа па Русі, упершыню ўведзены ў рускую паэзію Някрасавым, паўтараюць у новым варыянце («Украіна Муравія» А. Твардоўскага), ажывіў у пачатку паэмы А. Недагонава.

Але галоўны герой паэмы Ягор Шырокаў, чалавек сацыялістычнай

свадомасці, адразніваецца ад сярэдня-рамантыка Нікіты Маргунка і, тым больш, ён не падобны на някрасавскіх мужыкоў, якія блукалі па Русі ў пошуках шчаслівага чалавека.

Дэмабілізаваны старшыня Ягор Шырокаў, які прайшоў слаўны шлях ад Сталінграда да Барліна, вяртаецца дадому не цяжкім, а на трафейным кані. Шырокаў едзе па краіне не ў пошуках шчасця, якое ён даўно знайшоў у калгасе, а таму, што

Очень уж тянет солдата глазом бойцовским увидеть землю, что немец когда-то мог до Кавказа обидеть. Хочется сердцем поверить в путь, что прошли мы с боями, хочется шагом измерить землю, спасенную нами.

Галоўнае ў вобразе Ягора Шырокава — яго любоў да працы. Праца — аснова яго жыцця, без яе не ўявіць ён сваё існаванне. Такі чалавек не шукае лёгкіх спраў і лепшых мясцін. На вайне Ягор выбраў цяжкую і небяспечную прафесію —

„СЦЯГ НАД СЕЛЬСОВЕТАМ“

«Буря» — раман, у якім дзейнічае мноства героіў, звязаных паміж сабой сямейнай блізкасцю, прафесійнай агульнасцю, дружбай, працай, барацьбой. Ілья Эрэнбург кажа, каб сваёй героіў у вялікай працы, пераканаўча маючы іх асабісты лёс, развіваючы і прарашваючы жыццёвыя калізіі і канфлікты. Раман, пры ўсёй велічыні яго, — займальны, дынамічны, сюжэтны.

Праўда, далёка не ўсе героі ў гэтым творы выпісаны з аднолькавай сілай.

Рая належыць да ліку лепшых жаночых вобразаў нашай літаратуры. Сяргей Влахаў і Осіп Альперт — выразны і шматгранны.

У гады вайны Ілья Эрэнбург праславіўся, як пісьменнік-публіцыст, які выкрываў фашысцкае варварства, таленавіта выказваючы святое пачуццё ігнавісці савецкага народа да нямецкіх захопнікаў.

У памфлетах Эрэнбурга спалучыліся пафас і гнеў мастака-патрыёта з эдкім сарказмам сатырыка. Раман «Буря» з'яўляецца як-бы сінтэзам усяго напісанага аўтарам у гады вайны. Не дзіўна, што многія гучыць у ім з такой-жа сілай сцяярджання, патэтыкі і сарказма, з якой гучэлі яго артыкулы і памфлеты 1941—1945 гадоў.

Вельмі часта мова пісьменніка набывае афарыстычную задорнасць, а звычайная апаўдальнасць ператвараецца ў рытмічную прозу (такія напрыклад, апісанні пераможнага марша партызан, пахаванне французскіх патрыётаў).

Раман «Буря» — адна з буйнейшых з'яў сучаснай савецкай літаратуры.

АБ ФАРМАЛІЗМЕ У ТЭАТРАЛЬНЫМ МАСТАЦТВЕ

ЦК ВКП(б) у сваёй пастанове аб оперы «Вялікая дружба» асудзіў «фармалістычны кірунак у савецкай музыцы як антынародны», які «важкі на слыхе да ліквідацыі музыкі». Аднак, было б няправільным разумець, што гэты пастанова да гэтага толькі пытанню музыкі.

Фармалізм — кірунак буржуазнага мастацтва, які атрымаў найбольшае распаўсюджванне ў эпоху імперыялізму. Фармалізм буржуазна разлічваў прыкрыць ці апрадаць той страшыніцы заняпад, загібненне, якое пачалося ў буржуазным лагерах некалькі дзесяцігоддзяў таму назад.

У Расіі фармалізм дасягнуў найвышэйшага росквіту ў перыяд рэвалюцыі 1905 года. У гэты час з'явіліся ўсялякія модныя доктрыны тэорыі аб адміранні старага рэалістычнага мастацтва. Доктрыны баяліся праўды жыцця, яны ператваралі тэатр у месца вырашэння чыста эстэтычных задач.

Толькі Вялікая Кастрычніцкая сацыялістычная рэвалюцыя выратавала тэатр ад канчатковага заняпаду і стварыла ўсе ўмовы для росквіту тэатральнага мастацтва.

Аднак, перажыты фармалізм заставіў сабе месца ў некаторых новых, так званых «левых», «рэвалюцыйных» тэатрах і, перш за ўсё, у тэатры Мейерхольда, які перагварыў у красці фармалізм у тэатральным мастацтве. Тэатр Мейерхольда, як чужы народ, быў закрыты. Пасля Мейерхольда на савецкай сцэне больш не паказвалі цырыякаў прадстаўленняў пад назвай «Рэвізор» ці «Лес», больш не з'яўляліся людзі ў зялёных парках, і ў тэатрах прыйшлі да думкі, што з фармалізмам усё скончана. Але фармалізм не знік са сцэны. Ён прадаўжаў існаваць, праўда, у новых, змененых выглядзе.

У наш час у тэатры фармалізм выяўляецца галоўным чынам у выглядзе рэжысёрскіх ці акторскіх «апаўнянняў» п'есам, пазбыліх ідэйнага зместу. Трапляюцца рэжысёры, якія не давяраюць драматургам, нават такім, як Горкі, і пачынаюць падраўняць іх. Так было, напрыклад, з п'есай «Мяшчане» ў Малым тэатры (рэжысёр Дзюк). Такія ж прыклады ёсць і ў нас.

У рэпертуары тэатра імя Янкі Купалы захоўваецца спектакль «Вечар камедыі Янкі Купалы» (рэжысёр Л. Літвінаў, мастак Б. Малінін). Ён быў паказаны гледачу ў 1945 годзе і складаецца з двух п'ес — «Паўлінка» і «Прымакі». Праз некаторы час п'еса «Прымакі» была выключана са спектакля, які і ў першым і ў апошнім варыянце меў і мае сур'езныя хібы. Аднак, на жаль, ён не атрымаў патрэбнай ацэнкі ў нашым друку (як выключэннем правільнага артыкула М. Лужаніна ў газеце «Літаратура і мастацтва», 1945 г.). Між тым, аб спектаклі стваралася «слава», як аб «глыбока народным», «высокамастакім», які правільна паказвае беларускі народ і г. д.

Ул. НЯФЕД

Прыгледзімся уважліва, што-ж уяўляе сабой спектакль?

Сюжэт п'есы «Паўлінка» пабудаваны на тэме ўзаемага каханання Паўлінкі і Якіма Сарокі і іх барацьбы за свабоднае каханне і асабістае шчасце. Але ідэіны змест п'есы выходзіць за рамкі гэтай вузкай тэмы. Хто такі Якім Сарока? Вось што гавораць аб ім у п'есе:

Сцяпан Крыніцкі: «...Каб гэтак шчыльным і званым не было ў наілічых, каб яго імяні я не чуў ніколі... гэтага неадварка, гэтага... забастоўшчыка».

Ен-жа: «А вось дачушка мая... сплуталася з гэтым... з гэтым бябознікам».

На пытанне Агаты, чаму яе бацька так уз'еўся на Якіма, Паўлінка адказвае: «Бо Якім з мядзюжкоў».

Далей мы даведваемся, што Сцяпан данёс на Якіма, як на палітычнага, і яго арыштавалі. Сцяпан гаворыць: «Кіньце аб гэтым свіншасе гаварыць. Я ўжо яму даў дарогу» (г. зн.—выдаў жандарам).

У сцэне дзялага Паўлінкі і Адольфа Быкоўскага Паўлінка гаворыць, што ўсе людзі роўныя, што ўсе паходзяць з мужыкоў, і прызначаюць, што яе гэтым навуцкі Якім. У фінале п'есы Сцяпан гаворыць Паўлінку: «Дык гэта ты... за яго (Адольфа, — Ул. Н.) хацела замуж узяцца, як мядзюжкоў, што гэтага гада (Якіма — Ул. Н.) за афішкі арыштавалі. Уж гэтак музыкае насенне не будзе больш нашых сцяжак паганіць». Закачаецца п'еса словам Паўлінкі: «Якіму арыштавалі! Маю зорачку яношу арыштавалі! (Дзік) Ха-ха-ха! Звяры сляпая!!! (Які сноп, валіцца на зямлю. Суматоха)».

Ці варта пасля гэтых красамоўных заўваг аб Якіму даказаць, што ён сапраўды зусім не ў каханні Паўлінкі і Якіма, а ў больш значных сацыяльных пытаннях.

Другая п'еса Купалы, што доўгі час разам з «Паўлінкай» складала адзін спектакль, — гэта «Прымакі», якая была названа самім аўтарам — «Сцяпінны жарт». Паміж гэтымі п'есамі няма нічога агульнага ні па тэме, ні па ідэі, ні па жанру. Аднак гэты зусім не пераходзіць рэжысёру абдымаць іх у адзін спектакль і, больш таго, паказаць у адным і тым жа мастацкім афармленні. Паколькі гэтыя п'есы былі аб'яднаны ў адзін спектакль, відавочна, рэжысёр знайшоў у іх нешта агульнае. Што-ж у іх агульнага? Адказам на гэтае пытанне з'яўляецца назва спектакля: «Вечар камедыі Янкі Купалы». Значыць, у аснову быў пакладзены прычыны камедыі. Ці варта даказаць, што паміж фарсам «Прымакі» і лірычнай драмай «Паўлінка» няма нічога агульнага?

Як бачым, п'есы ў такім выглядзе, як іх напісаў Купала, аб'яднаць было б немагчыма: гэта супярэчыла не толькі іх жанравым асаблівасцям, але і здароваму сэнсу. І тады рэжысёр вырашыў «выправіць» аўтара і падагнаць п'есу пад схему. А схема гэтая — вядомы Калі-ж вядомы, дык сумнага канца не павіна быць, і рэжысёр робіць у «Паўлінцы» шчаслівы канец. Паўлінка не працягвае тых, хто выдаў яе Якіма ў рукі жандараў, не валіцца на зямлю пасля гэтай весткі, а ўцякае з Якімам праз вакно, і праз хвіліну мы бачым, як шчасліва Паўлінка і Якім едуць на тройцы... Куды? Дзе гэты казачні свет, у якім яны зноўдуць шчасце? Так праўдзіва, рэалістычна, сацыяльна-вострая п'еса згубіла ўсялякі сэнс.

Але справа не толькі ў фінале. Яго можна было б выправіць, зрабіў такім, як у п'есе. Справа ў тым, што ўсё п'еса так раскрыта, што іншага канца і не кажаць. Усе сацыяльна-вострыя месцы прыгладжаны, а камедыяны, музыкальныя танцавальныя ўзмоцнены.

У паміж застаюцца песні, танцы, размовы п'яных шляхцічаў — і толькі. Шляхта, якая выдала Якіма ў рукі жандараў, паказана сімпатичнай і выдзялена тым жа адной сцэне ў рэспубліцы. На фоне падводных лодак амаць у натуральным відчылі, што чамаць рухаліся над сцэнай, ледзяных глыб, браніраваных бартоў карабля, велзарных лесвіц акторы зусім згубілі. Невыпадкова глядач не прыняў гэты спектакль, і тэатр быў вымушаны рашуча перагледзець пастаноўку.

Такі падыход да спектакля, калі актор аднаўраецца на другі план, а на першы выступае афармленне, ёсць нішто іншае, як фармалізм.

Колькасць прыкладаў фармалістычнага падыходу да вырашання спектакляў можна было б павялічыць. Але справа не ў гэтым. Відавочна, што фармалізм не ліквідаваны. Ён мае месца ў нашых тэатрах, і барацьба з небяспечным фармалізмам у савецкім мастацтве з'яўляецца надзённым і сур'езнай задачай.

Вось чаму Пастанова ЦК ВКП(б), якая асуджае фармалізм, павіна з'явіцца праграмай для ўсіх творчых работнікаў савецкага тэатра памятае, як аўтары яе востра

раскрываюць тэму дыскрымінацыі неграў у ЗША. Становіцца неграў у ЗША такое, што досыць негра з'явіцца разам з белай дзяўчынай, як яго могуць пакараць судом Літца. Думка ясная. Аднак рэжысёру спектакля «Глыбокі карнін» у Дзяржаўным Яўрэйскім тэатры БССР Марголіну гэта здаецца, відаць, недастаткова тэатральным, займальным, і ён дапаўняе аўтара. У аўтараў дзеянне п'есы адбываецца ўвесь час у адным месцы — у доме сэнатара Лэнгдана. Рэжысёра гэта не задавальняе, і ён рад сцэну выносіць у сад. Прычым выносяць імяны сцэны сустрач Брата з Джэнеўрай. Зеляніну старога саду, вычарна выгнуты мост, — усе дэталі гэтага самага па сабе цікавага афармлення, а таксама паводныя захап на пары на гэтым фоне публіка разглядае з вялікай увагай. Займаюцца дасягнуць, але адраза знікае вострыя тэмы. Выходзіць, што ў ЗША негр мае права спакойна разгульваць з белай дзяўчынай. Зусім не вытрымлівае крыткі такія рэжысёрскія «знаходкі», як прызнанне ў каханні паміж Братам і Джэнеўрай пры дапамозе... свісту.

Прыкладна год таму назад у Бабурыскім абласным тэатры была пастаўлена п'еса «За тых, хто ў моры» (рэжысёр А. Гур'ев). Спектакль гэты здзіўляў гледацтва сваім афармленнем, якое было зроблена такім вялікім, што не магло змясціцца ні на адной сцэне ў рэспубліцы. На фоне падводных лодак амаць у натуральным відчылі, што чамаць рухаліся над сцэнай, ледзяных глыб, браніраваных бартоў карабля, велзарных лесвіц акторы зусім згубілі. Невыпадкова глядач не прыняў гэты спектакль, і тэатр быў вымушаны рашуча перагледзець пастаноўку.

Такі падыход да спектакля, калі актор аднаўраецца на другі план, а на першы выступае афармленне, ёсць нішто іншае, як фармалізм.

Колькасць прыкладаў фармалістычнага падыходу да вырашання спектакляў можна было б павялічыць. Але справа не ў гэтым. Відавочна, што фармалізм не ліквідаваны. Ён мае месца ў нашых тэатрах, і барацьба з небяспечным фармалізмам у савецкім мастацтве з'яўляецца надзённым і сур'езнай задачай.

Вось чаму Пастанова ЦК ВКП(б), якая асуджае фармалізм, павіна з'явіцца праграмай для ўсіх творчых работнікаў савецкага тэатра памятае, як аўтары яе востра

ФАКТЫ—УПАРТАЯ РЭЧ

(Нататкі аб вытворча-фінансавай дысцыпліне ў Кіраўніцтве па справах мастацтва пры Савецкім Міністраў БССР)

Есць у некаторых супрацоўнікаў Кіраўніцтва па справах мастацтва небяспечная звычка адкладчы неадкладнай справы. Гэтая шкодная практыка існуе ў Кіраўніцтве даўно, і, трэба сказаць, абыходзіцца яна дзяржаве вельмі дорага.

15 студзеня 1946 года Кіраўніцтва заключыла з маскоўскім драматургамі Закам і Патровай дагавор на лібрэта аперы. Тэма і назва аперы ў дагаворы дакладна не ўказаны, затое ёсць пункт, паводле якога аўтары павінны былі не пазней, чым праз дзесяць дзён, пасля прадстаўлення лібрэта, атрымаць адказ Кіраўніцтва з рэцэнзіяй і ўказаннем — прыняты або не прыняты іх твор. Калі ў дзесяцідзённым тэрміне адказ атрыманы на будзе, аўтары могуць лічыць лібрэта прынятым.

Т. т. Закам і Патрова прасілі свой твор у красавіку 1947 года. Прайшоў ужо год. Многія супрацоўнікі Кіраўніцтва з цікаўнасцю працягалі гэтае лібрэта, якое запылілася ўжо ад доўгага ляжання ў шафе, і вырашылі, што яго не прыгледзіць. Але ніхто не знайшоў часу напісаць хачіць пару слоў аўтарам твора, які атрымаў ужо за яго 14 тысяч руб. і дакладна прытрымліваўся літэра дагавора, збіраючы атрымаць астатнія 16 тысяч. Між тым, лібрэта можна было звярнуць аўтарам для дапрацоўкі і затым скарыстаць яго. Але з-за нядбайнага адносіна да сваёй справы супрацоўнікі Кіраўніцтва 30 тысяч рублёў страчаны дарманам.

Тое-ж самае атрымалася з п'есай Дзілава, якая калі двух год ляжала ў Кіраўніцтве, нікі афіцыйна не прыняты і не абмеркаваны. Аўтар яе, саюстаючыся тым, што адказ яму кравастава дадзены не быў, атрымаў за непраходны да пастаноўкі твор 14.448 рублёў.

Такое разбазаранне дзяржаўных сродкаў у Кіраўніцтве па справах мастацтва лічыцца нармальным з'явішчам.

А. Білевіч і З. Цядэнін напісалі п'есу «Чырвоная горка». П'еса была прынята Кіраўніцтвам, і ставіць яе ўзялі аж два тэатры: тэатр імя Янкі Купалы і тэатр імя Якуба Коласа. Не гледзячы на тое, што аўтарам заплочана за п'есу 30 тысяч рублёў, праз п'эну прамежак часу тэатры адмовіліся працаваць над ёю. Кіраўніцтва вырашыла заключыць з А. Білевічам дагавор на новую п'есу. І за гэтую новую п'есу, тэма, сюжэт і назва якой невядомы нават аўтару, Білевічу выдана яшчэ 5 тыс. рублёў!

Драматург Арга павінен быў прадставіць п'есу да 15 лістапада 1945 года. Але п'еса няма і сёння. Не звернута і 5.914 рублёў, узятых аўтарам непанісанай п'есы ў якасці аванса.

Былы начальнік тэатральнага аддзела Кіраўніцтва Ул. Няфэд, відаць з-за жадання дапамагчы сябрам, заключыў дагаворы на напісанне п'ес з выпадковымі людзьмі (Чарнішэвіч, Маркаў і інш.). Начальнік Кіраўніцтва тав. Літваровіч гэтыя дагаворы зацвердзіў. Новаўвядзены аўтары бралі грошы, але з заказамі не спраўляліся. Нічога! Яны пісалі завыш на імя начальніка Кіраўніцтва з просьбай быць спаганяць з іх аванса, а т. Няфэд пісаў на заявах вялізныя рэзюмэ з канцоўкамі: «Лічу, што дагавор з т. Маркванам павінен быць расторгнутым, але аванс пакінуты за ім, бо работа выконвалася добрасумленна».

Падобных прыкладаў можна прывесці дзесяткі.

Так было раней, так прадаўжаецца і цяпер. І зараз музычны творы пры прыёме нікі не чытаюцца, не правяраюцца, а прынятыя — кладуцца ў шафу і ляжаць гадамі. 72 творы, купленыя ў кампозітараў за вялікі грошы, пыляцца ў шафах Кіраўніцтва. Ніхто іх не выконвае, нікому яны невядомыя...

У выніку такога нядбайнага, антыдзяржаўнага відзення фінансавай гаспадаркі, Кіраўніцтва па справах мастацтва разбазарыла 378 тыс. рублёў дзяржаўных сродкаў!

Такім чынам, усе падрыхтаваныя спектаклі («Крэмеўскія куранты», «Цар Фёдар Іаанніч», «Жаніцца Балугіна», «Рускае шатанне», «Старыя сябры» і інш.), пазбыліся сваіх асабістых выканаўцаў, Тэатр, прыехаўшы ў Мінск, апынуўся без рэпертуара і, не гаворачы ўжо аб стварэнні новых спектакляў, вымушаны быў граціць сілы, час і сродкі на капітальнае аднаўленне старых.

Адначасова з аднаўленнем старага рэпертуара тэатр, насуерак рэпертуарнаму плану, зацверджана ЦК КП(б)Б, пачаў рыхтаваць новую пастаноўку па п'есе М. Алігер «Першы гром» («Зары насустрач»). П'еса гэта не толькі не ўзялася каштоўнасці ў ідэйных адносінах, але ў раздзі прычынах пытанні з'яўляецца памылковай. Не гледзячы на гэта, тэатр працягваў работу над спектаклем. Было атрымана больш 50 тысяч рублёў пастановачных сродкаў, шмат сіл і часу, а спектакль да пастаноўкі не прышты.

У выніку такога кіраўніцтва дырэкцыі тэатра, рэпертуарны план выкананы Рускамі тэатрам на 70 процантаў, а пастановачны фонд страчаны на 114 процантаў. Замест 60 тыс. рублёў у сярэднім на пастаноўку выдаткавалася 96 тыс. рублёў. Агульным перавыдатак па спектаклях у тэатры складае 180 тыс. рублёў.

Перавыдатак па спектаклях у тэатрах рэспублікі падае, галоўным чынам, на ўсялякіх незаконных аплат.

У Рускамі тэатры два штатныя мастакі, якія не выконваюць абавязковых нормаў. Аднак, галоўнаму мастаку Гафту дадаткова да зарплаты было выплачана больш 26 тыс. рублёў.

Маючы штатны рэжысёраў, якія не паставілі абавязковай колькасці спектакляў, дырэкцыя тэатра па прапанове Кіраўніцтва па справах мастацтва запрасіла на пастаноўку п'есы «Першы гром» рэжысёра Пірова і выплаціла яму звыш 16 тысяч рублёў.

Тэатр оперы і балета, маючы двух высокакваліфікаваных мастакоў, якія не афармляюць абавязковай колькасці спектакляў, заплаціў 25 тысяч рублёў інштатнаму мастаку А. Мерыксу за афармленне балета «Дон Кіхот».

Два мастакі ёсць і ў штаце тэатра імя Янкі Купалы. Аднак на афармленне спектакля «За тых, хто ў моры» быў запрошаны мастак Дзмітрыев, якому заплочана 20 тысяч рублёў.

Можна прывесці яшчэ рад фактаў некажнага выдаткавання дзяржаўных сродкаў у тэатрах Беларусі. Усе яны гавораць аб тым, што ў практыцы работы Кіраўніцтва па справах мастацтва няма патрэбнага кантролю за дзейнасцю і вытворча-фінансавай дысцыплінай у тэатрах.

Ул. МЕХАУ.

Б. БУР'ЯН

„ХЛЕБ НАШ НАДЗЁННЫ“

(П'еса лаўрата Сталінскай прэміі Н. Вірты ў Рускамі тэатры БССР)

У аснову п'есы «Хлеб наш надзённы» Н. Вірта паклаў рэзкую нецярпымую сутычку перадавога сацыялістычнага пачатку з маральна дробна-ўласніцкім адзінак, мараллю, якая ў нашым грамадстве адмірае. Сюжэт п'есы пабудаваны на канфіктах і падзеях, якія мелі месца ў калгасах да пастанова Савета Міністраў СССР і ЦК ВКП(б) «Аб мерах па ліквідацыі парэшатаў сталева-сельскагаспадарчай арцелі ў калгасах». Невыпадкова аўтар дакладна ўказвае час дзеяння п'есы — вяршэнне 1946 года. Гэта час, калі савецкі ўрад і партыя паклалі канец злоўжыванню, якія фактычна падрывалі асновы калгаснага ладу і выявілі ў раскраненні арцельнай уласнасці.

У цэнтры п'есы знаходзіцца новыя людзі, для якіх дзяржаўны інтарэс вышэй за ўсё. Такі, напрыклад, Аляксей Рогоў, сакратар Біроўскага райкома партыі. Не поспех аднаго калгаса, не слава перадавога раёна хвалюе камуніста Рогова, а агульнадзяржаўны ўдзельнік сельскай гаспадаркі. У гэты імкненні Рогоў не адзінокі. Яго воля да ўмацавання магчымасці калгаснага ладу з'яўляецца пудовнай зоркай для людзей з арцелі «Новы шлях», член якой Раман Можаў дакладна фармулюе свае сацыялістычныя адносіны да спраў раёна: «усё, што ў майёй краіне робіцца, усё да мяне мае прамое дачыненне». Гэтыя словы магі-б сказаць аб сабе усё сумленнае савецкія людзі, вказаныя ў п'есе: і арганом раёна — камуніст Сямён Кавалёў, і сакратар калгаснай партарганізацыі Матрона Зорына, і супрацоўнік раённай газеты Наташа Балашова, і дзесяткі іншых працоўнікаў савецкай вёскі.

Якім прадстаўніком гэтага вялікага калектыва людзей, узрашчанага партыяй, з'яўляецца Марыя Рогова, старшыня калгаса «Новы шлях». Яна ўзбуджана вядзе сваіх людзей да перамогі. Калгас, якім кіруе Марыя, выконвае свае пярэдавы план.

Гэтыя людзі вядуць барацьбу са старшынёй Біроўскага райвыканкома Цвёрдавай, якая адарвалася, адгародзілася ад народа, зазнала і, карыстаючыся сваімі старымі заслугамі, спачывае на лаўрах «гаспадыні перадавога раёна»; са старшынёй калгаса «Навіна» Ціхім, які разбазарвае арцельнае дабро, ператварае яго ў крыніцу асабістай нажывы, і з дырэктарам МТС Мілашкіным, бюракратам, які ашуквае дзяржаву.

«Хлеб наш надзённы» — адна з цяжкіх для сцэнічнага ўвасаблення п'ес сучаснага рэпертуара. Правільнае ідэйнае гучанне пастапоўкі гэтай п'есы на сцэне залежыць, галоўным чынам, ад правільнага размеркавання акцэнтаў у спектаклі. ад таго, наколькі тэатр зольне ўзабагаціць станоўчыя вобразы п'есы, паказаць сілу калгаснага калектыва.

Як удалося справіцца з гэтай складанай задачай Рускаму тэатру БССР?

Рэжысёр спектакля Д. Арлоў выбраў для пастаноўкі варыянт п'есы, прыняты Маскоўскім Мастацкім тэатрам, які значна адрозніваецца ад літаратурнага варыянта («Звязда» № 6, 1947 г.) У гэтай рэдакцыі вобраз Аляксея Рогова займае цэнтр

На здымку: сцэны са спектакля «Хлеб наш надзённы» ў Дзяржаўным Рускамі драматычным тэатры БССР.

Фота Г. Бугаенкі.

ральнае месца, што і вызначала кірунак рэжысёрскіх пошукаў. Пастаноўчы і выканаўца ролі Рогова (А. Кістаў) зделілі ажыццёваць некалькі многаслоўных дэкларацый станоўчага героя жывымі словамі чалавека, сапраўднага большыўка. Глядач верыць Рогову-Кіставу, калі ён з палымнай упэўненасцю выказвае свае думкі аб заўтрашнім дні сацыялістычнай сельскай гаспадаркі. А. Кістаў паказвае чалавека, які зольны і захпіць і павесці масы на выкананне дзяржаўных задач. Аднак, ні актор, ні рэжысёр нічога не зрабілі для таго, каб паказаць Рогова ў дзеянні, у рабоце, а не толькі ў размовах. Пры ўсёй змястоўнасці вызначаных Роговым думак, сам ён робіцца ў спектаклі дэкларатывам. Аргумент пакада на другім плане актыўна барацьбу героя з цвёрдаўшчынай, а вылучае яго імкненне «навесці парадка» ў раёне. У ігры Кістава ёсць вельмі правільна намечаная лінія паводзін Рогова, якая, калі-б была разбіта, засцерагла-б актара ад многіх памылак. У першай дзеі Аляксей Рогоў, вярнуўшыся з фронту, з адкрытым сэрцам сустракаецца з даўнашнімі сябрамі па рабоце, саратнікамі ў барацьбе за ўз'яўненне калгаса. Не падазраючы аб тым, які змяніўся Цвёрдава і Ціхой, Рогоў-Кістаў шчыра радуецца іх поспехам. Толькі некаторыя заўвагі Балашовай і Кавалёва насцяржваюць яго, і ён пачынае уважліва ўслухвацца, узірчына ў жыццё раёна.

Але ўжо ў навульнай дзеі Кістаў іграе зусім іншага Рогова. Сакратар

Біроўскага райкома пачынае рапартаваць і абнавачваць. І які старшынца А. Кістаў-Рогоў вынівае пот пасля паездкі па калгасах, нешта запісваць у блакнот, уважліва ўглядацца ў вочы суб'ядзінкаў, глядаць не верыць, што гэты чалавек — у працы, з людзьмі, у барацьбе. Таму ў апошняй дзеі Кістаў-Рогоў выглядае ўсяго толькі выкрывальнікам Цвёрдавай, але не камуністам, непрамырым да абы-вательствачыні і палітычнай бізарушчак, які гэта паказвае ў п'есе.

Больш, чым трэба, тэатр падкрэслівае імкненні ўзаемаадносін герояў. Тут у выканаўцаў А. Кістава, А. Абухоніч, які іграе Марыю Рогову, знойдзены жывыя інтанацыі. У спектаклі моцна гучыць тэма вялікага высокароднага каханна. Але ў п'есе Марыя не толькі верная жонка Аляксея Рогова, якая чакае яго, не гледзячы на адсутнасці вестак. У вобразе Роговай драматург хацеў паказаць, які моцны, цвёрды ў сваіх справах чалавек, што непарушліва звязаны з народам. Рогова можа памыляцца ў дробязях, аднак, яна не збочыць з правільнага шляху, не спалохаецца цяжкасцяў.

У спектаклі-ж — вобраз Роговай выглядае значна бяднейшым, драбнейшым. Актрыса падкрэслівае моманты, якія паказваюць неспакойны характар гераіні, робіць іх асноўнымі, і Марыя Рогова выглядае ў спектаклі нервовай. Такія «Рогова» вельмі праігрывае пры параўнанні яе з Цвёрдавай, ролю якой выконвае В. Сяргеева. Цвёрдава ў спектаклі сапраўды цвёрдая, упартая і нестойлівая жанчына—

і тады, калі ганарыцца сваімі былымі заслугамі, і тады, калі выгараджае Ціхой. Рэжысёр і аартыстка харахталі ў пошукі «складанага характара», нейкіх святценяў у вобліку «гаспадыні» раёна. Гэтыя п'шкі глядач успрымае ў спектаклі, які спробы абыліць Цвёрдаву. Рэжысёр і аартыстка ўвесь час напамінаюць гледачу, што Цвёрдава робіць памылкі, якія мяжуюць са злачыствам, не ад палітычнай бізарушчак, страты палітычнага адчування і партыйных адносін да справы, а ад шчырага і (яна ўпэўненая ў гэтым) ад партыйнага імкнення ўтрымаць раён у ліку перадавых. Такія трактоўка ролі Цвёрдавай у спектаклі прывяла да таго, што расксяненне гераіні гучыць у апошняй дзеі фальшыва, непераканава.

Цыжка, нават немагчыма памыліцца ў Сіле Сільчу Ціхім, якім яго паказвае К. Пельтэр. Ціхой Пельтэр адкрыты ў сваіх дробна-ўласніцкіх імкненнях. Ён не маскіруецца ў спектаклі. Ён гэты расксядальнік калгаснага дабра. Нахабны і самаўпэўнены, ён знаходзіць апраўданні для сваіх злачыстваў. На сцэне, праўда, яны гучаць пераканава толькі для Цвёрдавай-Сяргеевай. Усе іншыя персанажы спектакля разам з гледачком адрозна бачыць чалавека, які невядома якімі сродкамі прыйшоў да кіраўніцтва калгаса. Тэатр няк не матывуе, чаму Цвёрдава так доўга сядзеіцьна Ціхой і ўсяляк выхваліла справы перадавога калгаса, дзе ён быў стэршыней.

Тэатр павінен быў паказаць, як адсталая частка людзей — «ціхіх», карыстаючыся беззаконнем Цвёрдавай і да яе падобных, залазіць у дзяржаўную кішню, падравае асновы калектывнай гаспадаркі. Тады больш праўдзіва і моцна выглядалі-б на сцэне сельскія актыўнасці, калгасныя камуністы, раённая работнікі. Рэжысёр нічога не зрабіў для таго, каб супроціставіць адкрыта воражаму Ціхойу грамадзкасць двух калгасоў. На сцэне няма калектыва людзей, злучаных агульным інтарэсам, а ёсць толькі разрозненныя па сваёй знешняй характэрнасці накіды сцэнічных партыяў. Калгасныя брыгадзіры на паседжанні ў Марыі Роговай трымаюць сабе так, як на сходах першых гадоў калектывізацыі. Група артыстаў, што выконвае ролі гэтых брыгадзіраў, старанна «робіць шум» ды бурна «зрагуе» на словы Роговай і Зорынай. Нельга паверыць, што гэтыя людзі самага лепшага, моцнага ў сваёй з'яднанасці калгаса. Выканаўцы эпизодычных роляў ператвараюць у спектаклі ў натуру сцэністаў, у якім губляюцца многія змястоўныя рэплікі, трапныя заўвагі.

Таксама невыраўна ў спектаклі і вобразы людзей, якія кіруюць калгаснымі справам і раёне. Роля Матроны Зорынай (А. Якаўлева) зведзена на-нішто. Насуерак адрываецца ў п'есе ролі кіраўніка партыйнай арганізацыі калгаса, Зорына-Якаўлева выступае ў спектаклі як суцэльна-шальна Роговай. Побач з такой суцэльнашальнай на сцэне дзейнічае зусім невыразны персанаж—Сямён Кавалёў. Актрыст М. Алейніч не на хвіліну не забываецца на тое, што яго герой захаваў у Наташу Балашову (яе вельмі тэмпераментна і непасрэдна іграе Г. Старкоў-

скай), але не паказвае некалькі прасталінейны, парывісты характар, якім надзелены гэты герой у п'есе. Так рэжысёрская інтэрпрэтацыя і гра актараў у ролях Зорынай і Кавалёва канчаткова выветрылі з п'есы ўсялякі намік на здарова, адольную да дзеяння актыўную сілу калгасных большыўкоў.

Непамерна вялікае месца ў спектаклі занялі эпизоды і ролі завульгарнага характара. Так, арганіст В. Сарокін, які іграе дырэктара МТС Мілашкіна, выцягнуў на свет атрабты старага амліуа «комік-прастака». Актрыст накіраваў усё свае намаганні на тое, каб глядач «не сумнаваў» пры яго з'яўленні на сцэне. Больш удаляя работы актараў ў некалькі традыцыйных ролях калгаснікаў — старых з неспакойнымі, класіфікаванымі характэрамі: Андрэй Фядотыч (В. Воінкаў) і Фёма Коласкоў (В. Іванов). Аднак і тут рэжысёр скарыстоўвае ўсякі выпадак, каб забавіць гледача.

Тэма п'есы не знайшла на сцэне выразнага выяўлення, а яе ідэйны змест, дзякуючы павярхоўнаму і, у асобных выпадках, памылковаму тлумачэнню роліў, абедняны.

Рэдакцыйная калегія і супрацоўнікі газеты «Літаратура і мастацтва» з глыбокім жалем павадзіліся аб заўчаснай смерці загадкама выданага мастака

КІСЛЯЕВІЧА
ЯКАВА ЯКАЎЛЕВІЧА
і выказваюць спачуванне сям'і найбольшага.